

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta

Obor řízení

Uchazeč

Pracoviště uchazeče, instituce

Habilitační práce

Oponent

Pracoviště oponenta, instituce

Právnická fakulta

Občanské právo

JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.

Odborný asistent, Právnická fakulta

Masarykova univerzita v Brně

Autorskoprávně volná složka díla a její lidskoprávní zakotvení

Profesorka Markéta Trimble, Ph.D., J.S.D.

William S. Boyd School of Law,

University of Nevada, Las Vegas

Tento oponentský posudek je zpracován na základě jmenovacího dekretu ze dne 15. ledna 2019. V souladu s požadavkem uvedeným v tomto jmenovacím dekretu sdělují, že dle mého názoru předložená habilitační práce JUDr. Pavla Koukala, Ph.D., nazvaná „Autorskoprávně volná složka díla a její lidskoprávní zakotvení“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo.

Již výběrem tématu své práce dr. Koukal prokázal znalost aktuálních trendů v oboru autorského práva a práv duševního vlastnictví obecně. Otázka tzv. „public domain“, ačkoli zajisté nikoli nová, je v současnosti hojně diskutována vzhledem k tlakům vyvíjeným na omezení práv duševního vlastnictví a k pochybnostem o správném nastavení těchto práv a o definování společenských cílů, které by měly vést ruku zákonodárců, soudců a státních orgánů při úpravě těchto práv. Tato diskuse se pravidelně stáčí k otázce zdroje těchto práv, která by ospravedlnila omezení práv duševního vlastnictví. Dr. Koukal ve své práci navrhuje odpověď na tuto otázku v oblasti autorskoprávní, a to z pohledu ústavního práva České republiky.

Ve své práci se dr. Koukal zaměřuje na autorskoprávně volné složky díla, které systematicky třídí, a pak je v rámci tohoto třídění analyzuje. Věnuje se zvláště podmnožině těchto složek, které splňují požadavek autorskoprávní individuality díla, ale zákonodárce tyto složky vyjímá z autorskoprávní ochrany. Dr. Koukal představuje pojem autorskoprávní individuality díla z historického a srovnávacího hlediska s důrazem na německou a švýcarskou literaturu. Svou analýzu autorskoprávně volných složek spojuje se zvážením ústavněprávní dimenze ochrany těchto složek jakožto součástí „public domain“ a dochází k závěru, že tyto složky spadají pod ochranu obecné svobody jednání, která je zakotvena v českém ústavním právu. Pokračuje pak

rozbohem ústavních principů, které ovlivňují rozsah autorskoprávně volných složek, a to jak principů posilujících tuto svobodu, tak principů omezujících tuto svobodu.

Svou prací dr. Koukal potvrdil, že česká právní věda je v aktivním styku s děním v oboru v zahraničí a je schopna konstruktivně reagovat na toto dění a přispívat do diskuse v rámci tohoto dění vlastními novými poznatky. Práce je výkazem autorova ovládnutí oboru, a to jak výběrem tématu a způsobem zpracování, tak obsahovou stránkou. Autor vykazuje cit pro historii oboru a pro myšlenky, které obor v českém prostředí ovlivnily, a zároveň v tomto kontextu přináší vlastní poznatky.

Práce se vyznačuje bohatostí obsahu; dr. Koukal prokazuje znalosti nejen práva autorského, ale i dalších práv duševního vlastnictví (např. patentového práva a práva ochrany zeměpisných označení původu) a práva nekalé soutěže. Práce obsahuje mnoho vedlejších zajímavých poznatků (např. v poznámce pod čarou č. 474 na str. 106 o délce ochrany) a myšlenek (např. na str. 114 o případném přechodu v České republice od kvazidualismu k dualismu). Máme snad naději, že se k nim autor v brzké budoucnosti vrátí, aby mohl tyto zajímavé myšlenky dále rozvést. Bylo by rovněž přínosné, kdyby se autor mohl dále věnovat otázkám aplikace testu proporcionality a praktické konkordance v kontextu posuzování ústavněprávního ukotvení autorského práva.

Dr. Koukal se zhostil náročného tématu výborně, poskytuje jasnou myšlenkovou trasu, kterou čtenář může absolvovat s povzbuzujícím dojmem, že jej autor provede až k závěru, aniž by ho zanechal tápajícího v jakýchsi záhadných zákoutích. Možná by neuškodilo tento přístup ještě umocnit krátkým osvětlením na začátku každé části i kapitoly, co má daná část či kapitola za cíl a kam čtenáře dále vede (jak autor již občas činí – viz např. úvod 19. kapitoly na str. 271). Tento přístup sice není v české odborné literatuře běžný, ale možná je to jedna z věcí, která by se dala do práce tohoto druhu s úspěchem importovat. Taková osvětlení mohou také pomoci propojit témata; například spojení otázky statistické výjimečnosti s problematikou autorskoprávně volné složky díla nemusí být všem čtenářům zcela zřejmé.

Vedle kvalitní odborné stránky se práce vyznačuje také výborným jazykovým zpracováním. Dr. Koukal je zkušeným autorem, který píše s jazykovou svěžestí a využívá pojmy z jiných jazyků přiměřeným způsobem; nepropadá zbytečnému nadužívání anglikanismů – onomu nešvaru, dnes často vídanému v českých odborných společenskovedních pracech. Schopnost vyjádřit myšlenky pěkným jazykem dokládá autorovo ovládnutí daného oboru a skutečnost, že jeho uvažování o tomto tématu je ukotveno v jeho vlastních myšlenkách, totiž že autor pouze neplave na povrchu a nadržuje se záchranného kruhu, spleteného z cizojazyčných pojmů zahraniční literatury.

Oceňuji skromnost dr. Koukala v jeho poznámce v úvodu týkající se jeho vlastních překladů cizojazyčných textů (str. 25), ale domnívám se, že tato skromnost není na místě vzhledem k autorovým vlastním jazykovým znalostem a jeho případným možnostem konzultovat překlady s jazykovými experty. Jeho práce je velkým přínosem nejen pro čtenáře, který si

případně může „sám udělat závěr ohledně významu citovaných pasáží“ (str. 25) z jejich cizojazyčného znění, které autor důsledně uvádí v plném znění pod čarou, ale také pro čtenáře, který se v zahraniční literatuře neorientuje kvůli jazykovým omezením. Za nezanedbatelný přínos práce dr. Koukala považují i jeho rozbor cizojazyčné terminologie a objasnění, jak se shodné či podobné pojmy používají v zahraniční literatuře (viz např. str. 85 a násl.), a vysvětlení, proč a jak tuto terminologii autor přejímá či odmítá.

K obsahu navrhuji, že by bylo vhodné zvážit, do jaké míry nastavení podmínek uplatňování práv a vydávání soudních opatření, náhrad škod a jiných nápravných opatření může ovlivnit obrysy „public domain“ a rozsah autorskoprávně volných složek. Například je otázkou, zda je nutné kategoricky rozhodovat o postavení tzv. „fanfiction“ (autor používá pojem „fanouškovská díla“, str. 148), nebo zda je lepší, také vzhledem k potenciálně měnícímu se typu šíření díla (z nekomerčního na komerční), umožnit rozlišení mezi konkrétními díly na úrovni rozhodování soudů o soudních opatřeních a náhradách škod.

Na závěr dvě poznámky týkající se práva Spojených států amerických:

- (a) Původní doba ochrany (str. 107) byla v USA 14 + 14 let, a to podle zákona z roku 1790. Přehled vývoje doby ochrany je např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Eldred v. Ashcroft*, 537 U.S. 186, 194 – 196 (2013).
- (b) Otázka vyloučení objektivních skutečností z autorskoprávní ochrany (str. 178) byla předmětem rozhodnutí Nejvyššího soudu USA až v roce 1985, ale v právu USA se objevila již dříve – viz například rozhodnutí Odvolacího soudu pro druhý federální region (U.S. Court of Appeals for the Second Circuit) ve věcech *Rosemont Enterprises, Inc. v. Random House, Inc.*, 366 F.2d 303 (2d Cir. 1966), *cert. denied*, a *Hoehling v. Universal City Studios, Inc.*, 618 F.2d 972 (2d Cir. 1980), *cert. denied*; rozhodnutí tohoto soudu mají precedenční sílu v rámci druhého federálního regionu, který je jedním ze dvou nejvýznamnějších federálních regionů z hlediska autorského práva v USA. K dřívějším zmínek této problematice na úrovni okresních soudů viz např. soudce Learned Hand ve věci *Myers v. Mail & Express Co.*, 36 C.O.Bull. 478 (S.D.N.Y. 1919).

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce:

- (1) V práci dr. Koukal píše o významu „správného nastavení poměru mezi ochranou autorských práv a ochranou obecné svobody jednání ...“ a zdůrazňuje, že „nesprávné nastavení může představovat nedůvodnou překážku pro vznik nových uměleckých či vědeckých děl“ (str. 126). Z použití slova „může“ vyvozují, že autor nezastává názor, že je přímé spojení mezi ochranou autorských práv a podnětem k tvorbě takových děl. Jaký je podle autora vztah autorskoprávní ochrany a podnětu k tvorbě – motivační funkce autorského práva (str. 138)? Do jaké míry nastavení autorskoprávní ochrany ovlivňuje tvorbu autorů? A v míře, v jaké takový vliv existuje, poskytuje ústavněprávní rámec diskutovaný v této práci dostatečný

prostor ke kalibraci autorského práva tak, aby poskytovalo dostatečnou (či ideální) úroveň podnětu k tvorbě?

- (2) Je ústavněprávní rámec, který dr. Koukal objasňuje v této práci, jednoznačným vodítkem pro úpravu autorskoprávní ochrany a tudíž vymezení autorskoprávně volných složek? Autor hovoří o tomto rámci jako o omezení zákonodárce (str. 74). Zjednodušuje tento rámec rozhodování o správném nastavení autorskoprávní ochrany, nebo se jen kvůli tomuto rámci tytéž otázky posunují z úrovně politické („právně politického řešení kolidujících zájmů“, str. 76) na úroveň ústavněprávní (viz str. 242 a 244)?
- (3) Jak dr. Koukal v práci uvádí, veřejný zájem může vést k odmítnutí ochrany vynětím typu díla z ochrany (Peukertova „strukturální *public domain*“, str. 97) nebo omezením práv výjimkami (Peukertova „výjimeková“ *public domain (spezifische Gemeinfreiheit)*“, str. 98). Výběr mezi těmito dvěma metodami je pro zákonodárce samozřejmě omezen mezinárodním právem a právem Evropské unie. Avšak pokud by na výběr bylo, respektive u těch mála typů děl, u nichž na výběr je, který způsob omezení práv je lepší pro jaké společenské cíle, a je v tomto směru ústavněprávní rámec diskutovaný v této práci nějakým vodítkem pro zákonodárce, který typ omezení vybrat v dané konkrétní situaci? Souhlasí autor s názorem profesora Peukerta, že „je pouze věcí právně metodologickou, zda je užití určitého statku právně volné na základě toho, že je daný předmět z příslušné duševně vlastnické ochrany zcela vyloučen ..., nebo zda je užití jinak chráněného statku povoleno na základě některé ze zákonem stanovených výjimek“ (str. 116)?
- (4) V kapitole o ochraně osobnosti (19. kapitola na str. 271 a násl.) se autor podrobně věnuje nemajetkovým, tedy osobnostním zájmům a osobnostním právům autorů (morálním právům), ale nikoli právům majetkovým. Má ústavněprávní ochrana osobnosti vliv – ať už přímý či nepřímý – na autorskoprávní majetková práva, a pokud ano, jak se tento vliv projevuje nebo jak by se mohl projevit?

Závěr

Habilitační práce JUDr. Pavla Koukala, Ph.D., „Autorskoprávně volná složka díla a její lidskoprávní zakotvení“ dle mého názoru **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo.

V Praze, dne 19. března 2019

podpis